

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXXI. - Štev. 8

TRST - 18. maja 1979

200 lir

Več glasov za KPI

Glas za KPI je glas za okrepitev demokracije, kar je pogoj tudi za globalno zaščito pravic slovenske manjšine v Italiji

Naglo se bliža dan, ko bomo glasovali za prenovitev poslanske zbornice in senata, nato pa bomo volili še evropski parlament.

Nedvomno gre za dva izredno važna dogodka.

3. in 4. junija bodo italijanski državljani imeli priložnost, da se izrečejo o politični usmeritvi posameznih strank v minuli mandatni dobi, da s svojim glasom izrazijo želje in pričakovanja, se pravi, da povedo, kaj pričakujejo od strank v novem mandatu.

10. junija bomo, prvič v zgodovini, imeli priložnost, da izberemo svoje predstavnike v evropski parlament. Kot je znano, so bila doslej zastopstva posameznih držav v tem parlamentu imenovana in ne neposredno izvoljena.

Sedaj imajo volilci priliko, da odgovorno in "prisotno" sledijo politični razpravi v evropskem parlamentu in da

stvarno prispevajo k reševanju velikih vprašanj, ki so si podobna v vseh evropskih deželah.

Ni vseeno koga bodo naši državljani izvolili tako v italijanski kot v evropski parlament.

Težka in zapletena vprašanja, ki stoje pred nami, terjajo ustrezne izbire, zahtevajo novo, drugačno politično voljo, kvalitetne rešitve; zahtevajo udeležbo komunistov tako pri izdelavi vladnega programa kakor tudi pri uresničevanju njegove vsebine. Če bodo volilci razumeli to potrebo in glasovali odgovorno, se more današnji položaj spremeniti, če pa bo znaten del volilcev slabo uporabil svoj volilni glas, oziroma če ga bo nerodno zapravil, se ne bodo mogla odprta vprašanja reševati in bi se utegnil položaj celo poslabšati.

JELKA GERBEC

(Nadaljevanje na 2. strani)

Za svobodo in pravice manjšin

Iz programa KPI za evropske volitve

Demokratska Evropa mora zmagovito odgovoriti na slepo teroristično izzivanje, ki poskuša onemogočiti omikano sožitje. Istočasno pa mora demokratska Evropa zagotoviti individualne in kolektivne svoboščine, udeležbo in pravice manjšin, odpraviti centralistične in avtoritarne težnje ter omejevanje pravice do popolne enakopravnosti vseh državljanov.

Komunisti predlagajo:

— v Evropski skupnosti naj se koordinira iniciativa proti terorizmu.

Posebna pozornost mora biti namenjena pravicam jezikovnih in narodnostnih manjšin.

Ob upoštevanju dejstva, da so jezikovne in narodnostne manjšine faktor kulturnega bogastva in omikanega sožitja, se italijanski komunisti obvezujejo, da bodo tudi v evropskem okviru delovali za popolno enakopravnost teh manjšin, za to da se bodo le-te ohranile ter da bodo lahko nemoteno razvijale svojo identiteto in svojo kulturo.

Srečanje s kandidati KPI, ki so ga priredili openski komunisti. Kratak zapis o tem srečanju objavljamo na drugem mestu

Več glasov za KPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Znano je, da je vladno krizo povzročila trdovratnost krščanske demokracije, njena nepripravljenost, da uresničuje program, na katerega so pristale stranke ustavnega loka, ko so se lani dogovorile za novo parlamentarno večino, ki je vključevala tudi komuniste.

En del tega programa smo s skupnimi napori, a tudi z velikimi težavami in s trdimi boji uresničili. S skupnimi napori smo, vsaj začasno, ustavili inflacijo (ki pa danes ponovno trka na vrata!), uspelo nam je s silno mobilizacijo zgraditi jez pred nevarnim valom terorizma, ki je zadobil množične dimenzije. Vendar ko je bilo potrebno solidarnost med demokratičnimi strankami okrepiti in se še odločneje ter skupno lotiti izvajanja sporazuma; ko se je očitno pojavila nesposobnost krščanske demokracije, da sama izvršuje vladne naloge v zvezi s sprejetim sporazumom in ko je postalo bolj kot kdaj koli prej nujno, da pri reševanju (in ne le nakazovanju) skupnega programa sodelujejo tudi drugi — ko se je izkazalo, da se nujno morajo upoštevati pri tem tudi komunisti — je krščanska demokracija odbila nove, potrebne rešitve v tej zvezi.

V vodstvu krščanske demokracije je začel izginjati duh Morovih nauk, desničarske komponente v vrstah te stranke pa so začele postajati bolj agresivne. Povrh vsega je Zaccagnini teklen Carterju in mu obljubil, da komunistom ne bodo nikoli dopustili, da bi prišli v vlado.

Zato je nastala kriza, ki je privedla do predčasnih volitev.

Seveda, če bi komunisti ostali pokorni volji krščanske demokracije in če bi se odpovedali skupnemu pozitivnemu programu, bi se izneverili svojemu poslanstvu, svojim načelom in mandatu, ki so jim ga poverili milijoni delovnih ljudi. Lahko bi sicer še naprej ostali v parlamentarni večini, krščanska demokracija pa bi še naprej sama vladala in delala po svoji mili volji. Toda mi smo rekli ne in se raje vrnili v opozicijo. Če hoče vladati sama — smo rekli — ali pa z drugimi, naj to le stori. Če bodo sklepi dobri, jih bomo podprli, če pa bodo slabi, se bomo borili proti njim.

Vendar usluge za uslugo ne dajemo nikomur, najmanj pa krščanski demokraciji!

Pripravljeni smo deliti odgovornost pri skupnem upravljanju, toda samo v primeru, da sprejete izbire koristijo delavcem in ljudskim množicam, da koristijo skupnosti in državi.

Predčasnih državnoborskih volitev komunisti nismo želeli, a se jih tudi nismo bali in se jih ne bojimo. Sedaj naj ljudstvo pove kaj želi in misli, naj bo razsodnik!

Vendar se nam zdi potrebno, da opozorimo na nekatere stvari:

1. Predsednik krščanske demokracije Piccoli je pred nedavnim predlagal nov volilni zakon, ki naj bi ukinil proporcni sistem in namesto njega uvedel večinski sistem. Ni sam v demokristjanskih vrstah, ki pri tem vztraja. To pa je zelo nevarna igra! S tem bi bilo možno uresničenje političnega monopola krščanske demo-

kracije v vladi in lahko bi prišlo tudi do avtoritarne oblasti.

2. Demokristjani, ki so bili izbrani za kandidate, so morali priseči, da ne bomo sodelovali v vladi s komunisti, oziroma, da ne bodo privolili komunistom, da bi prišli v vlado. Fanfani pravi: S komunisti — nikoli!

3. Desna v krščanski demokraciji postaja čedalje bolj napadalna in danes že močno vpliva na celotno politiko stranke, na njene izbire.

Ta dejstva jasno dokazujejo, da če krščanska demokracija ne bo izšla oslabljena iz sedanjih volitev, če se njene postojanke ne bodo omajale, utegne priti do zelo zaskrbljujočega zasuk nazaj. To bi onemogočilo socialno napredovanje, izboljšanje gospodarskega stanja, rešitev vprašanja javnega reda in nedvomno bi ošibele demokratične postojanke. Zato imajo volilci veliko odgovornost. Gre torej za zgodovinsko odgovornost!

Seveda so za to, da se oslabijo postojanke krščanske demokracije še posebno zainteresirani Slovenci. Prihodnost naše manjšine in njen razvoj sta nedeljivo povezana s splošnim demokratičnim razvojem v državi. Če bi se demokratično napredovanje zaustavilo ali če bi se demokratične postojanke celo omajale, bi postale možnosti boja za naše narodne pravice — manjše.

Čeprav je znano, da za demokristjane na glasuje mnogo Slovencev, se vendar tokrat postavlja nujnost, da sleherni volilec trezno premisli preden se odloči za glasovanje. Nujno je, da tisti, ki so v preteklosti glasovali za demokristjane, tokrat bolje uporabijo svojo volilno pravico. Sleherni Slovenci naj bi postal tudi propagandist v okviru prizadevanja, da se pozicija demokristjanov ošibi, za to da bodo njeni negativni vplivi manj učinkoviti v političnem življenju.

KAKO NAJ SLOVENCİ PRAVILNO UPORABIJO SVOJ GLAS

Seveda ne bi slovenski volilec učinkovito uporabil svoje volilne pravice če bi glasoval za znak tržaških "melonarjev". Mnogi Italijani in tudi nekateri Slovenci so ne na deželnih in tržaških volitvah leta 1978 — prevarili. Glasovali so za "melonarje", misleč, da je ta lista zaupanja vredna in da bodo z glasom, oddanim njenim kandidatom, izrazili svoj protest proti zlorabam, proti slabemu upravljanju države, dežele in Trsta. Nekateri so celo menili, da bo Lista za Trst ščitila njihove interese, da bo ščitila koristi Slovencev.

Nekateri so verjeli vabljivim geslom, ki so jih širili razni agitatorji. Toda, menim, da je medtem sleherni trezno misleči človek razumel, da Lista za Trst in njeni ljudje ne mislijo na koristi Slovencev! To so že jasno dokazali. Prvaki Liste za Trst so sprožili hud napad proti komunistom in proti Slovincem. To so storili v sodelovanju z organizacijo Lega Nazionale, z raznimi desničarskimi silami, med katerimi so tudi demokristjanski poslanec Tombesi in njegova skupina, bivši škof Santin in drugi.

Tržaški župan Cecovini in njegov občinski odbor je negativno odgovoril, ko je šlo za imenovanje slovenskih prevajalcev za krajevne konzulte. Kar drli so se v tržaškem občinskem svetu, ko so naši predstavniki govorili o pravicah Slovencev. Pa še to: kdo ukazuje na zasebni televiziji, ki podpira "melone"? Alessi, bivši lastnik in ravnatelj lista "Piccolo".

RAZLIKE MED BESEDAMI IN DEJANJI

Kar pa se tiče posestev na Krasu, velja vprašanje: ali se župan Cecovini upira industrijski prosti coni (ki pa, seveda, ne bo smela v nobenem primeru oškodovati slovenskega prebivalstva) zaradi tega, ker bi rad obvaroval posesti Slovencev, ali pa zaradi tega, ker se boji za usodo svoje vile pri Padričah?!

Volilci naj bi si zastavili vprašanje tudi o naslednjem: kako to, da "melonarji" trdijo, da so proti strankarskemu sistemu, proti "partitokraciji", istočasno pa nekateri njihovi prvaki kandidirajo pri raznih vsedržavnih strankah? Npr.: Cecovini, ki je dvignil toliko prahu, bil pobudnik Liste za Trst in je svojčas razredčil vrste liberalne stranke, kandidira sedaj za evropski parlament prav na listi liberalne stranke, njegov tesni sodelavec Giuricin pa kandidira na Panellovi listi.

Tudi naslednje bi si morali volilci zapomniti: "melonarji" so ob volitvah sedanjega tržaškega občinskega odbora sprejeli glasove neofašistov, ko pa je bilo na dnevnem redu glasovanje za občinski proračun so se demokristjani vzdržali in tako omogočili, da je Lista za Trst obdržala svoj položaj pri upravi tržaške občine. Ta značilna povezava s strankami dokazuje, da so trditve "melonarjev", češ da so proti strankam, brez podlage.

Ko že govorimo o političnih silah ne moremo mimo ne da bi izpričali svojega začudenja nad dejstvom, da se je Slovenska skupnost povezala z Movimento Friuli, saj to gibanje odklanja pomoč Slovincem in vztraja pri trditvi, da Slovenci v videmski pokrajini niso sestavni del slovenske narodnostne skupnosti, Movimento Friuli se zavzema tudi za to, da bi se Furlanija odcepila od Julijske krajine. To bi pomenilo hud udarec za slovensko manjšino v Italiji.

NESPREJEMLJIVE TRDITVE SSK

Kako se more Slovenska skupnost, ki je vedno trdila, da je edina pristna slovenska stranka, povezovati s takim gibanjem?

Tudi ne moremo razumeti te stranke, ko preko nekega lepaka trdi, da so "po 30 letih italijanske stranke razočarale in kažejo kolonialni odnos do Slovencev". No, če voditelji SSK mislijo zgolj na italijanske meščanske stranke, bi se z njo lahko tudi strinjali, če pa mislijo tudi na take stranke, kakršna je naša, potem postane trditev čudna in povsem nesprijemljiva. Trditev prvakov SSK je toliko bolj čudna in nerazumljiva, ker so predstavniki te politične skupine sodelovali tudi pri enotnih pobudah za globalno zaščito slovenske manjšine v Italiji in so, skupaj s komunisti in socia-

listi, trkali na vrata pri Andreottiju in Fanfaniju. Skupaj s komunisti, ne brez njih! (Demokristjanov, socialdemokratov in drugih ni bilo zraven).

Ne smemo pozabiti, da so šovinistične in fašistične sile v naših krajih usmerile glavni napad proti KPI. Tudi proti Slovincem, a specifično proti KPI. Glavna tarča teh napadov smo komunisti, ker smo predložili v parlamentu osnutek zakona za globalno zaščito Slovencev in to v obliki, ki ustreza interesom in težnjam vseh Slovencev v Italiji. Takega napada niso šovini in fašisti sprožili proti nobeni drugi stranki, niti proti SSK.

Nihče ne bi smel pozabiti, da KPI ni

čakala na noben poziv in je že v predfašistični dobi poslala Slovence v rimski parlament. To je bil tovariš Jože Srebrnič. Temu zgledu je sledila tudi po zmagi nad fašizmom in mu sledi tudi sedaj.

Zato ni mogoče postaviti na isto raven vse stranke, ki delujejo na vsedrjavni ravni. Zato menimo, da bi preuranjena trditev SSK terjala vsaj pojasnilo.

IN NA KONCU ŠE...

Kako najbolje izkoristiti priložnost, ki nam jo dajejo volitve?

Le s tem, da se okrepi KPI.

KPI se predstavlja z močnim progra-

mom tako za republiški kot za evropski parlament. Naš program ustreza željam in stremljenju volilcev vseh kategorij in torej tudi narodnim manjšinam. Toda, da izsilimo uresničevanje tega programa in da pripeljemo do cilja zakon za globalno zaščito Slovencev; da odločilno prispevamo k demokratičnemu razvoju ter okrepitevi demokratičnih postojank — kar je predpogoj za priznanje pravic Slovencev v Italiji — potrebujemo večjo moč, trdnjšo zaslombo; potrebujemo več glasov.

Slovenske volilce vprašujemo, naj nam zjamčijo to zaslombo s svojim glasom na volitvah, pa tudi svoje sodelovanje za dober izid volitev, za uspešno delo v parlamentu in izven njega.

Aktualnost nekega pogovora

Zakaj naj ženske volijo KPI

Spremeniti položaj v družbi in položaj žensk

Zakaj naj bi ženske volile KPI?

Ker smo s komunisti prehodile že dolgo pot. Ker je KPI vedno znala poslušati in podpreti zahteve in hotenja žensk, da se stvari spremenijo, da se družba prenovi.

Ker KPI vodi boj ki je boj žensk in boj za ženske.

V času volitev polagajo vse stranke posebno pozornost na glas žena!

Nedvomno: glas žena je odločilen, saj je volilk milijon več napram volilcem: odtod posebna pozornost do žensk; toda KPI se obrača na ženske zato, da se njihove zahteve res uveljavijo, zato, da same odločajo. KPI se je za to vedno razvzemala in se za to zavzema tudi v teh volitvah, ki bodo odločile — za ne kratko odbodbo — bodoče vodstvo države. Zavze-manje KPI se kaže ne samo v visokem številu kandidiranih in izvoljenih žensk, ampak tudi in predvsem v splošnem političnem osnutku, ki ga je izdelala KPI za našo državo. Tega osnutka je ženska problematika sestavni in dopolnilni del.

Pomnožena teža komunistov v Parlamentu ter v deželnih in občinskih upravah po letu 1976 je pomenila posvečati večjo pozornost ženski tematiki tako v ustanovah kot v pridobitvi važnih zakonov. Toda ta pomnožena moč komunistov ni zadostovala za to, da bi se položaj ženske spremenil; tega ne moremo zanikati.

Čeprav smo bili komunisti skoraj vedno prvi pri predložitvi važnih zakonov in bistvena sila za njihovo odobritev, priznavamo, da ne zadostujejo zakoni, zato da se zagotovi nov položaj ženski; ne samo, ampak sami zakoni — čeprav dobri — se ne izvajajo. Toda vprašajmo se ne primer, kaj bi se zgodilo z zakonom o splavu, če bi v parlamentu prevladalo demokratično ali radikalno stališče?

In kje bi bile danes zmage ženskega gibanja — nov zakonski pravilnik, razpoka, enakost na delu, družinske posvetovalnice, otroške jasli — če se ne bi komunisti borili v parlamentu, v deželnih in občinskih svetih, pa naj si bodi v večini kot v opoziciji.

Vendar demokristjani — še posebno v volilni kampaniji — ponavljajo, da nosijo naprednejši zakoni zadnjih let tudi njihov podpis.

Če naj upoštevamo, kaj je KD v zadnjih letih storila za ženske, je pa treba seči v zgodovino teh zakonov, ki so podpisani tudi s strani KD. To je zgodovina bojov in trenj v parlamentu in v državi. Zgodovina prenašanja, čakanja, "pozabljanja" in dvoumnosti. Ta zgodovina se kaže v znaku bojov naše partije in ženskega gibanja proti KD, ki se je vedno bala napredovanja in izbire, zato da bi se stvari spremenile.

Toda proti KD in njenim poskusom, da bi potisnila v pozabo pomembne zmage ženskega gibanja, se postavljajo tudi radikalci.

Stališča radikalcev, ki si izbirajo privrženca od avtonomije pa do Montanellija — stališča demagogije, protestov, postov — so stališča, ki težijo le k nejasnosti in zmešnjavi. Taka stališča gredo lahko v prid le najbolj konzervativnim in reakcionarnim silam (jasem je primer predloga za referendum glede zakona o splavu). Njihovo kričanje prav gotovo ne pripomore k uveljavitvi tistega mirnega in demokratičnega sožitja, ki ga ženske — in z njimi vsa država in naše mesto — potrebuje.

In prav v našem mestu je mnogo žensk volilo za Listo za Trst, v upanju, da se bodo stvari spremenile.

Lahko se tudi ustavimo pri tem, kaj je LpT naredila za ženske: za delavke, za

ženske, ki so bile izsiljene iz stanovanj, za brezposelne.

Rezultat je povsem negativen, kot je tudi bilo pričakovati.

Dejansko ni volje, da bi spremenili težke situacije, ki jih je že neučinkovita demokratična uprava zapustila v dediščino. To dokazujejo tudi stališča žensk LpT, ki so v rajonskih svetih pri važnih odločitvah in ukrepih kar se tiče ženskih vprašanj vedno pridružile svoj glas glasu KD, katera jim je za to izredno hvaležna. Da ne govorimo o slovenski ženi, proti kateri se LpT dvakratno zaganja, saj že dobro poznamo šovinistično kampanjo, ki jo je ta stranka skupno s fašisti zagnala proti našemu zakonskemu osnutku za globalno zaščito in torej proti Slovincem sploh.

Tudi položaj ženske torej in še posebno slovenske žene v našem mestu ne bo napredoval, če ne zaupamo spremembe sigurni in odločni volji.

Zakaj naj torej ženske volijo za KPI?

Zato, da okrepijo tisto silo, ki dejansko hoče spremeniti in prenoviti državo in to skupno z ženskami.

Ker je glas, ki ga damo KPI, glas, ki zagotavlja resen in dosleden boj in obrambo demokratičnega sistema.

Zato, da ne nazadujemo. Kajti če se dan za dnem ne borimo za realizacijo tega, kar smo dosegli, bodo vse zmage izbrisane. Ker spremeniti ženski položaj v družbi pomeni ne samo priboriti si napredne zakone, ampak predvsem jih uresničevati.

Treba je spremeniti to družbo v svobodnejšo in demokratičnejšo družbo, v kateri naj svoboda in demokracija pomenita soudeležbo, pravico do dela, nov način življenja, mirno sožitje.

Takih trditev ne bi hoteli več slišati ne brati, to je nizkotna volilna kampanja!

Volilna kampanja je obdobje, v katerem se stranke predstavljajo volilcem z opravljenim delom, s programi, nekatere z ... obljubami, nekatere pa žal tudi s težkimi lažmi, izmišljotinami in celo žalitvami. Slednje nekorektne metode uporabljajo tisti, ki nimajo pametnih argumentov, ki računajo na neinformiranost državljanov in ki imajo morda slabo vest. Mislimo tokrat na Slovensko skupnost – Movimento Friuli. SSK je v teh dneh dala nalepiti lepak, na katerem beremo, da kažejo vse italijanske vsedržavne stranke kolonialni odnos do Slovencev. Takih cvetk niso bile naše oči vajene že dolgo! Izraz "kolonialen" je težka zadeva; sprašujemo se, če razumejo njegov pomen tisti, ki so ga zapisali. V nasprotnem primeru naj si odledajo slovar in preberejo malo zgodovine ter naj se do prihodnje priložnosti popravijo. Tokrat so to obsodbo, meni nič tebi nič, prisolili vsem. Kako je mogoče npr., da je KPI (vsedržavna stranka) podvržena nesramnim napadom, ki prihajajo iz brloga Cecovinijevih melonarjev, prav zato, ker se odločno in nepopustljivo bori za pravice slovenske manjšine v Italiji in da je istočasno deležna napadov oziroma žalitev s strani SSK, ker naj bi po mnenju te imela kolonialen odnos do Slovencev!? Če se tako postavljajo stvari, če si upa SSK zmetati vse v isti koš, kako naj potem državljani razlikujejo npr. med tovarišico Jelko Gerbec (senatorko KPI), proti kateri bi nekateri najraje zalučali bombo, ker je v parlamentu predložila zakonski osnutek za globalno zaščito Slovencev, ter melonarjem Gambassinijem, ki se proglašajo za pristnega protislovenca, ali demokratizacijom Tombesijem, ki trdi, da imajo Slovenci že vse in da zahtevamo globalno zaščito samo zato, da bi motili mirno sožitje?

Mar so dejstva, da smo komunisti vsakokrat izvolili v parlament italijanske republike slovenskega predstavnika, da je KPI prva stranka, ki je v parlamentu predstavila zakonski osnutek za globalno zaščito Slovencev, da je KPI svoj zadnji zakonski osnutek (predstavljen lani) izdelala po posvetovanju z vsemi glavnimi slovenskimi družbenimi (kulturnimi, prosvetnimi, športnimi, političnimi itd.) organizacijami, da prireja KPI shode in srečanja, na katerih razlaga državljanom italijanske narodnosti, kdo smo Slovenci in kaj v resnici zahtevamo, mar so vsa ta dejstva dokaz, da ima KPI kolonialen odnos do Slovencev? Ne, takih trditev ne bomo več slišati ne brati, to je nizkotna volilna kampanja!

Prvaki SSK naj pometejo raje pred svojim pragom. Tudi po teh volitvah bodo imeli dosti dela, saj jih zaveznitvo z Movimento Friuli, ki se bori proti enotnosti dežele Furlanije-Juljske krajine in zahteva avtonomo Furlanijo, prav gotovo ni oplenilo. Tisti, ki vodijo Movimento Friuli bi radi videli, da bi bili beneški Slovenci njihovi zavezniki v tem avtono-

mističnem boju. Kako bi končala v takem primeru enotnost slovenske manjšine od Miljskih hribov do Trbiža? Mi svetujemo naj bodo pri SSK vsekakor bolj pazljivi v predvolilnih izjavah – še posebno v zvezi z beneškimi Slovenci, drugače jim bodo ti zamerili.

Zadnja cvetka je zapisana v Novem listu. Upamo, da bere ta list prav malo rojakov iz Beneške Slovenije. Ta časopis jim namreč očita, da pošiljajo otroke v italijansko šolo. Konkretno naj bi bil tovarš Pavel Petricig, beneški Slovenec in kandidat na listi KPI za evropski parlament, velik oportunist, ker pošilja otroke v italijansko šolo. Mi smo bili pa prepričani, da slovenskih šol v Benečiji danes še ni in se zaradi tega potegujemo, da bi jih naši tamkajšnji rojaki čimprej dosegli. Kurzivist Novega lista pa je najbrž mnenja, da beneški Slovenci lahko že danes izbirajo v domačem kraju med slovensko in italijansko šolo. Mar je to

izvedel pri Movimento Friuli? Naj vpraša za pojasnila, samo naj bo pazljiv: njegov informator mu bo končno razložil, da Benečani v resnici slovenskih šol še nimajo, a obstaja nevarnost, da ga bo skušal prepričati tudi, da so za to sami krivi, češ da jih pravzaprav sami nočejo, da jim to vsiljujejo iz Trsta in Gorice...

Tovariš Petricig pa bo medtem nadaljeval s svojimi dolgoletnimi prizadevanji v boju za narodnostne pravice Slovencev v Benečiji, za boljše življenjske pogoje v zanemarjenih beneških vaseh; nadaljeval bo svojo aktivnost v slovenskih kulturnih društvih v Nadiških dolinah, organiziral tudi letošnji natečaj Moja vas v slovensčini za tamkajšnje šolarje, se potegoval za pravice Slovencev v videmskem pokrajinskem svetu itd. itd. Volilci v Trstu, Gorici in Benečiji pa bodo pošteno premislili in njegov boj konkretno podprli s tem, da bodo oddali njemu in njegovi stranki glas na volitvah.

Resolucija glavnega odbora SKGZ

Glavni odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze je objavil resolucijo, ki se nanaša na sklepe 12. občnega zbora zveze. Iz resolucije povzemamo naslednje odstavke:

– 12. občni zbor SKGZ se je vršil v obdobju nezasišane protislovenske ofenzive predvsem na Tržaškem in v videmski pokrajini, ki ima za cilj preprečiti, da bi slovenska narodnostna skupnost kot celota, od Trbiža do Milj, in njeni pripadniki, z uveljavitvijo globalnega zaščitnega zakona, uživali temeljne narodnostne pravice, kar bi ustrezalo določilom republiške ustave in mednarodnih pogodb, in bi predstavljalo bistven pogoj za obranitev slovenske manjšine v Italiji in za vzpostavitev njene enakopravnosti.

– Slovenski človek in demokratične sile italijanske skupnosti so upravičeno pričakovale primeren odgovor na nacionalistične napade, zaradi česar je občni zbor moral dobiti bolj splošno slovenski in splošno demokratični značaj.

– Manifestativna množična udeležba in enotna ocena političnega položaja na občnem zboru je ponovno potrdila odločnost pripadnikov slovenske manjšine, predstavnikov strank in raznih organizacij, da se bodo odločno borili za uveljavitev narodnostnih pravic slovenske skupnosti, da je treba z učinkovitimi političnimi akcijami izolirati tiste sile, ki se nasprotne našim pravicam in da se je treba upreti

težnjam, da bi se zaščita omejila le na priznanja nekaterih pravic in na omejenem delu narodnostno mešanega ozemlja.

– Zbor je manifestativno ponovno izpričal, da je treba graditi take mednacionalne odnose, ki bodo zagotovili strpnost in kulturneje ozračje tudi zaradi prihodnosti obmejnih območij.

– Predčasne volitve v parlament italijanske republike so časovno zavrle razpravljanje in reševanje problemov slovenske narodnostne skupnosti. Škoda bi bilo, če bi predvolilno obdobje na narodnostno mešanem ozemlju razklalo na dvoje glavne politične sile v zvezi z zaščito slovenske manjšine. Zato je občni zbor umestno pozval vse demokratične sile, naj se na kakršenkoli način izražajo naklonjeno do slovenske narodnostne skupnosti.

– Slovenska narodnostna skupnost je že postavila zahteva, da mora novi parlament že letos izglasovati zaščitni zakon. Njegova vsebina bo v tolikšni meri izpolnila pričakovanja, kolikor bodo v parlamentu zastopane demokratične stranke. Zato se bo SKGZ kot celota, z vsemi svojimi komponentami, zavzela, da se uveljavijo tiste politične sile in izrazi manjšinskih sil v deželi Furlanije-Juljske krajine, ki dajejo jamstvo, da bodo v parlamentu aktivni zagovorniki naših pravic, ali nam bodo vsaj naklonjeni.

Srečanje s kandidati KPI

V Prosvetnem domu na Opčinah je bilo pred dnevi srečanje s kandidati KPI. Prisotni so bili: senatorka Jelka Gerbec, poslanec Antonino Cuffaro, prof. Pavel Pretrig in prof. Miloš Budin. Po krajših nagovorih kandidatov se je razvila razprava. Poglavitna teža pogovorov je bila seveda namenjena zapletenemu političnemu položaju v državi in še posebej v Trstu in pa vprašanju, ki so v zvezi z bojem za zaščito pravic slovenske manjšine v Italiji. Naglašen je bil poziv volilcem, naj ne razpršijo glasov, še posebej pa je bilo naglašeno, naj Slovenci ne dajejo glasov strankam, ki bolj ali manj odkrito delajo proti interesom slovenske manjšine. Podčrtano je bilo gleslo: Več glasov komunistom proti šovinistični kampanji in za zaščito Slovencev.

Povzemamo kratek povzetek iz govorov kandidatov:

Tovarišica Jelka Gerbec je dejala, da je krščanska demokracija sprožila pravcato ofenzivo proti komunistom. Demokristjanska desnica postaja vedno bolj napadalna. Morova politika izginja. To se opaža tudi na krajevni ravni. Krščanska demokracija je pri nas sokriva za šovinistično gonjo proti Slovincem. Zato je bolj kot kdaj koli potrebno, da volilci, še posebej Slovenci, strnjeno nastopijo na volitvah, da glasujejo za komuniste. Na ta način bodo konkretno podprli boj za okrepitev demokracije in svobode ter za priznanje pravic slovenske manjšine.

Tovariš Cuffaro je, potem, ko je opisal sedanjí položaj v državi, naglasil, da poslabšanje položaja občutijo tudi Slovenci, ki še vedno niso deležni pravic, ki jim pripadajo. Govornik je še naglasil, da nosi krščanska demokracija veliko odgovornost tudi za to, da se je razbohotil protislovenski šovinizem in razširilo nasprotovanje osimskim dogovorom med Italijo in Jugoslavijo.

Tovariš Petricig je govoril o problemih, ki posebno živo zanimajo Slovence v videmski pokrajini. Pripomnil je, da se je tudi v Beneški Sloveniji razširila Slovincem sovražna kampanja, v kateri na en ali drugi način sodelujejo celo nekateri vidnejši demokristjani in socialdemokrati. Dejal je tudi, da Movimento Friuli (furlansko gibanje) ni pokazalo dovolj volje, da bi se tej kampanji uprlo. Komunisti delajo za razvoj Benečije, za priznanje pravic Slovencev in torej zato, da bodo tudi v tej krajini ustanovljene šole s slovenskim učnim jezikom.

Tovariš Budin je poudaril zlasti to, da je bila KPI vselej dosledna v borbi za pravice Slovencev in da so tudi zaradi tega osti sovražne kampanje danes toko naperejene proti njej. Ko je govoril o novem zavezništvu med SSk, furlanskim gibanjem in valdostansko zvezo je izrazil zaskrbljenost, saj to ustvarja nevarnost, da pride do razpršenja glasov, kar bi Slovincem škodovalo. Pozval je volilce, naj podprejo KPI, kajti s tem bodo konkretno podprli tudi njeno zavzemanje za odobritev zakona za globalno zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Komunisti pozdravljajo poimenovanje slovenske osnovne šole na Opčinah po Francetu Bevku

Za našo skupnost je to velik praznik, — ker smo vsi združeni ob pomembnem dosežku, ki zadeva ustanovo, kjer naša mladina raste in se vzgaja,

— predvsem pa, ker je to viden znak dosežkov boja za decentralizacijo in neposredno sodelovanje prebivalstva pri upravljanju šolskih in drugih ustanov.

Lahko mirno rečemo, da je današnji praznik mogoč, ker Italija sedemdesetih let ni Italija petdesetih let! Ta sprememba političnega ozračja pa ni nastala sama po sebi, temveč je sad trdih bojev delavstva in njegovih političnih, sindikalnih in naprednih kulturnih organizacij.

Uspelo je uveljaviti načelo, da ne sme biti šola zaprta ampak odprta demokratska ustanova, katero naj upravljajo vse komponente šolskega življenja. Vendar ta boj še ni končan, ker še nismo dosegli avtonomije slovenske šole — ki naj bo povezana z globalno zaščito naše manjšine — in ker so v vsej državi stalno na preži nazadnjaške sile, ki skušajo izko-

ristiti sleherno priliko, da bi zasukale kolo zgodovine nazaj, se ponovno prikopale do oblasti ter do vodenja države in njenih ustanov v skladu z interesi lastnih privilegijev ne pa z interesi ljudskih množic.

Tudi v krajevnem merilu ni bilo prizadevanje za doseg poimenovanja šole lahko, saj je tržaška občinska uprava skušala to zavlačevati in celo preprečiti. Lahko si predstavljamo na koliko večje zapreke bi naleteli danes, ko upravljajo naše mesto še bolj nazadnjaške in protislovenske sile.

Lahko smo ponosni na to, da se bodo naši otroci vzgajali v šoli, ki je poimenovana po Francetu Bevku, po človeku, ki je znal črpati navdih za svoje kulturno delo v problemih in trpljenju svojega ljudstva in dopolniti kulturno poslanstvo s politično angažiranostjo.

Prav je torej, da se ob tem prazniku vsi strnemo in veselimo! Vendar ne pozabimo na boj, ki nas še čaka!!

Sekcija KPI
Opčine - Bani

POIMENOVANJE OSNOVNE ŠOLE NA OPČINAH PO FRANCETU BEVKU

Sobota, 19. maja ob 19.30:

V prosvetnem domu slavnostna prireditev, na katero vabijo učenci domače osnovne šole. S petjem in prizorčki iz Bevkovih mladinskih del bodo počastili pisatelja, po katerem se bo poslej imenovala njihova šola.

Nedelja, 20. maja ob 15.00:

Na vrtu pred šolo slovesno poimenovanje z odkritjem pisateljevega doprsnega kipa.

SPORED: pozdravi, odkritje in blagoslovitev kipa, slavnostni govor. Sodelujejo otroci iz vrtca, učenci osnovne šole, gledališki ingralec Stane Raztresen, cerkveni pevski zbor, ženski in moški pevski zbor TABOR, ansambel Rdeči nagelj.

V šolskih prostorih bo odprta razstava Bevkovih mladinskih del ter raznih listin in rokopisov.

Odprta bo tudi razstava risb in ročnih del učencev vseh razredov. Ogled še v ponedeljek od 9. do 12. in od 16. do 20. ure.

Kriza kapitalističnih dežel

Kriza kapitalizma je mednarodna z dveh vidikov. Po eni strani je v vseh kapitalističnih deželah iskanje dobička in kopičenje kapitala pripeljalo do krize, ki ima v vsaki državi značilne poteze, povezane z njenimi nacionalnimi značilnostmi.

Po drugi strani ima kriza popolnoma mednarodne poteze, ki vplivajo na nacionalne krize. Inflacija cen in valut, ki so jo Združene države Amerike podpirale s tem, da so se opirale na svoj vodilni položaj in na privilegije dolarja, je dobila tak obseg, da je pripeljala do dezorganizacije mednarodnega monetarnega sistema kapitalističnih dežel. Neenak razvoj in omejitve števila delovnih mest, ki je prav tako povezan s pritiskom na kupno moč delovnih ljudi v teh državah, kakor na izkoriščanje držav »tretjega sveta«, je stopnjevala konkurenco. Ali povedano bolj splošno: razvoj, ki ga prinaša imperializem, ne podpira le izkoriščanja narodov, razizma, oboroževalne tekme in vojaških spopadov, temveč tudi razmetavanje ogromnih materialnih in človeških zmogljivosti, uničenje velikega dela sredstev, ki bi jih znanost in tehnika v službi človeštva lahko uporabila, uničevanje narave in popačenje odnosov med človekom in naravo, kričečo neenakost med močjo in bogastvom privilegiranih plasti, ki vladajo v razvitih kapitalističnih deželah, ter razmerami, v katerih živi ljudstvo v nerazvitih deželah, kjer milijoni še vedno stradajo.

Razmerje med silami v svetu

Ta kriza s svojimi značilnostmi, svojimi zunanjimi pojavi in posledicami, je povezana z razvojem in delom velikih družbenih in političnih sil v svetu.

S tem ko se opirajo na velik zgodovinski napredek, ki ga predstavlja konec kapitalističnega izkoriščanja, so socialistične dežele dokončno odpravile velike človeške tragedije, kot so lakota, epidemije, nepismenost. Omogočile so močan razvoj svojega gospodarstva, občutno se je dvignila življenjska raven in izboljšali so se življenjski pogoji ljudi. Socialistične države dokazujejo svojo premoč z reševanjem velikih vprašanj, kot je na primer zaposlovanje; z rastjo gospodarstva, ki je povezana z zadovoljevanjem družbenih in nacionalnih zahtev; z dostopnostjo znanja, kulture, odgovornosti vsem delavcem, ki imajo tako enake možnosti. Četudi njihovi notranji problemi, odsev krize kapitalističnih dežel ter obstoječi spori pomenijo oviro, socialistične dežele utrjujejo svoj položaj v sodobnem svetu. Druge dežele so v različnih oblikah usmerjene k socialističnim potem razvoja. Socialistične države še nimajo odločilnega vpliva, vendar njihov vpliv na razvoj mednarodnih ekonomskih in trgovinskih odnosov narašča. Njihov obstoj in njihovo delo sta prinesla človeštvu naslednjo neprecenljivo pridobitev: štiriinšestdeset let brez svetovne vojne.

V kapitalističnih deželah so se začeli veliki boji delavskega razreda in narodov proti politiki omejevanja, brezposelnosti ter kršenju svoboščin in demokracije. Fašistični režimi so se morali umakniti. Vprašanje globokih političnih sprememb je prišlo na dnevni red držav, kjer obstajajo vplivne komunistične partije.

Gibanje za nacionalno osvoboditev je doživelo nov uspeh. Številni narodi so dosegli neodvisnost, tako na primer v Vietnamu in v Angoli. Zahteve po gospodarski neodvisnosti, upravljanju z nacionalnim premoženjem, vzpostavitvi nove svetovne gospodarske ureditve so se že močno uveljavile. Socialistične države so

uspele četudi si imperializem prizadeva dobiti nazaj svoje pozicije ter svojo nadvlado prilagodil tako, da špekulira z nasprotji ali spori med državami v razvoju. Te dežele imajo v mednarodni družbi vedno pomembnejšo vlogo, ki se zlasti kaže v OZN in pa s pozitivno vlogo gibanja neuvršenih.

V našem času nastajajo močni tokovi bojev proti izkoriščanju in različnim oblikam zatiranja ter proti razsipanju materialnih sredstev in človeških vrlin. Ti tokovi se opirajo na delovanje treh velikih svetovnih revolucionarnih sil. Njihovo gibalno so boj proti rasizmu, proti lakoti, ekološke težnje, svoboda posameznika, težnje mladine po lepšem življenju. Med temi tokovi je eden najpomembnejših boj za popolno enakost žena in za njihovo osvoboditev izpod stoletnega suženjstva.

Razvoj dogodkov potrjuje in krepi ugotovitev, po kateri se je razmerje sil v svetu spremenilo v korist sil družbene in nacionalne osvoboditve ter osvoboditve človeka. Po najnovejših ugotovitvah se današnji položaj bistveno razlikuje od položaja v tridesetih letih: v okviru teh sprememb v svetovnem merilu se morajo kapitalistični voditelji spoprijeti s krizo, ki je na zadnji stopnji kriza njihovega sistema izkoriščanja, nadvlade ter izkoriščanja ljudi in narodov. To jih sili v iskanje rešitev, ki so prilagojene njihovim sredstvom, in daje nove možnosti boju za samostojnost. Ta pa ne izključuje nevarnosti, kajti buržoazija se ne zna odpovedati obrambi svojih pozicij, ki so še vedno močne. Zato se je v zadnjih letih spustila v pravo nasprotno ofenzivo, s katero naj bi ohranila svoje vplivno območje in svoje koristi. Vsi ti dejavniki povzročajo kompleksnost položaja v svetu, ker so njegovi vidiki protislovni.

Oboroževalna dirka

Če so kapitalistične sile nekoč iskale »rešitve« za protislovja svojega sistema v vojni, se danes ne morejo več po mili volji zatekati k njej. Morale so sprejeti načelo miroljubnega sožitja med deželami z različnimi družbenimi ureditvami, ki se sedaj vključuje v proces popuščanja napetosti, potrjenega s pomembnimi mednarodnimi sporazumi, kot je Sklepna listina konference v Helsinkih. Priznati morajo nova dejstva, ki se pojavljajo v svetu: dokaz je tudi to, da so Združene države Amerike pred kratkim priznale Ljudsko republiko Kitajsko, čeprav je tudi res, da špekulirajo s stališči – ki so v naših očeh zmotna – Kitajsko do pomembnih mednarodnih vprašanj.

Toda temeljna težnja po miroljubnem sožitju in po popuščanju napetosti se ne odvija samogibno. Kapitalistične sile z Združenimi državami na čelu si prizadevajo zajeziiti popuščanje napetosti in povzročajo celo nova žarišča. Zlasti pa ovirajo prizadevanja za razoroževanje, ki naj bi spremljala popuščanje napetosti; celo pospešujejo oboroževalno tekmo in izdelujejo vedno bolj barbarska orožja. Ta položaj zgrinja nad človeštvo hude nevarnosti, zlasti še, ker ne smemo spregledati, da si imperializem tako ohranja možnost vojaškega spopada, če bi mu uspelo spremeniti položaj v svojo korist.

V krizi so se sile kapitala začele prilagajati novim razmeram v svetu, ker hočejo zaščititi svoje koristi in svojo premoč. Multinacionalne družbe si prizadevajo, da bi ohranile kar najugodnejši dostop do tradicionalnih energetskih virov in surovin in da bi si zagotovile

(Nadaljevanje na 8. strani)

Naša skupnost potrebuje značajno in borbena mladino

V Šempolaju so v nedeljo, 6. t.m. slovesno poimenovali osnovno šolo po domačinu — partizanskemu junaku Stanku Grudnu. Ob tej priložnosti so odkrili tudi spomenik, ki ga je izdelal kipar Zdenko Kalin iz Ljubljane. To je dar SR Slovenije.

V pozdravnem nagovoru je župan Albin Škerk med drugim podčrtal, da je bil predlog za poimenovanje šempolajske šole po Stanku Grudnu soglasno sprejet, da je odločitev izraz politične in narodnostne zrelosti ljudstva, hi hoče ostati zvesto idealom narodno osvobodilnega boja.

Prebivalci Šempolaja, Prečnika, Praprota in Trnove so v celoti sodelovali v narodno osvobodilnem boju. Velike so bile tudi žrtve. Padlo je kar 27 občanov iz teh vasi in med njimi je bil tudi Stanko Gruden, najmlajši junak, ki simbolizira vse ostale padle borce. Čeprav Stanko Gruden ni bil "kulturna osebnost" predstavlja vzor borca, ki je s svojo krvjo pisal v zlato knjigo zgodovine NOB.

Otroci, ki obiskujejo in bodo obiskovali to šolo, naj se zgledujejo po Stanku Grudnu, kajti naša narodna skupnost, ki se mora nenehno bojevati za svoj obstoj in napredek, potrebuje značajno, delovno in borbena mladino.

Objavljamo slavnostni govor, ki ga je imel tovariš Dušan Furlan.

GOVOR TOVARIŠA DUŠANA FURLANA

Prisostvujemo pomembni svečanosti poimenovanja osnovne šole po padlem partizanskem borcu Stanku Grudnu. S tem izkazujemo mlademu junaku, domačinu iz te vasi, svojo globoko in trajno hvaležnost za veliko žrtev, ki jo je bil nesebično položil za stvar naše svobode.

Obenem danes s to svečanostjo odpravljamo neko krivico in neko žalitev, ki sta bili kmalu po končani vojni storjeni bodisi Stanku Grudnu kot naši slovenski narodni skupnosti in vsem demokratično čutečim ljudem tega področja.

Ko so namreč vaščani Šempolaja, Praprota, Prečnika in Trnovce odločili, da svojo šolo v Šempolaju poimenujejo po Stanku Grudnu, so takratne anglo-ameriške vojaške oblasti zavzele presenetljivo stališče, da slovenska šola v slovenski vasi nikakor ne more nositi imena po slovenskem človeku, padlem v boju za pravice svojega naroda, čeprav se je obenem boril za iste pravice vseh narodov na svetu in, torej, za zmago zavezniškega orožja nad skupnim sovražnikom, nacifašizmom.

Ni potrebno posebej poudariti, kako se je moral tak ukrep zdeti slehernemu človeku ne samo grob in nečloveški, temveč docela nerazumljiv.

Toda kmalu je postal bolj razumljiv, ko smo ugotovili in na lastni koži občutili, da so nas nekdanji veliki zavezniki na

areni mednarodnega diplomatsko-političnega mešetarnjenja hoteli spremeniti v drobiž za poravnavanje medsebojnih računov. Posledica tega je bila, da smo to najbolj boleče morali občutiti prav mi. Veliki so pač imeli svoje interese, svoje namene in načrte.

Vendar pa v teku zadnjega tridesetletja in več po končani vojni stvari tu pri nas in tudi drugod po svetu niso potekale v skladu s takimi nameni in načrti. Navzlic vsemu se je razvoj pomikal naprej in ne nazaj. To med drugim dokazuje tudi dejstvo, da danes šolo v Šempolaju lahko poimenujemo po Stanku Grudnu. Pomeni, da nazadnjaške politične sile, ki so pred davnimi leti botrovale stališču, da slovenska šola ne more nositi imena po padlem slovenskem partizanskem borcu, v tem času niso pridobile, marveč izgubile na svoji moči.

Daven običaj oziroma navada je, da noben ponosen in omikan narod ne pozabi svojih sinov, ki so se kadarkoli in kjerkoli v zgodovini posebej izkazali v bojih za njegovo svobodo in pravice. Naš slovenski narod sodi, neglede na svojo številčno majhnost, med najbolj omikane narode Evrope. Tudi on ne pozablja svojih najbolj zaslužnih sinov. Tako ni pozabil Stanka Grudna. Zahvala za to, da se bo odslej ta šola imenovala po njem, pa gre predvsem vaščanom Šempolaja, Praprota, Prečnika in Trnovce, ki so ob podpori in zanimanju napredne občinske uprave ves čas delali na tem, da bi prej ko slej uresničili svojo odločitev izpred tridesetih let, ko so plebiscitarno sklenili, da svojo šolo poimenujejo po mladeniču, ki je s svojim zglednim življenjem in junaško smrtjo zaslužil, da postane vzor vse naše učeče se mladine in da se po njem imenuje hram, kjer se danes ta mladina zbira ter pripravlja na življenje.

Stanko Gruden je bil mlad, zdrav in vesel, še ne povsem odrasel slovenski fant, doma iz te vasi. Doraščal je in bil vzgojen v kmečko-delavski družini in se je po dovršeni osnovni šoli zaposlil v tržiški ladjedelnici. Ko se je bil odpravil na tvegano pot slovenskega partizana, mu je bilo komaj sedemnajst let. Za današnje pojme je bil še fantič. Toda takrat je bil takšen čas, da so morali biti tudi komaj dorasli fantiči že pravi možje, zakaj boj proti fašistični in nacistični soldateski ni bil otroška igra, temveč kruta, krvava in strahotno trda resničnost.

Stanko je bil komandir vosovske divizionarske skupine. Morda se bo temu kdo čudil, ker je bil tako mlad. Toda če prisluhnemo besedam njegovega takratnega komandata, Vitka Hlaja, danes rezervnega polkovnika JLA, je bil Stanko, neglede na svojo mladost, ne samo osebnostno izredno hraber, ampak tudi trezen, nadvse premišljen in sposoben komandir, ki je vedno skušal s čim manjšimi žrtvami doseči čim večji uspeh.

Kdor je kakorkoli doživel čas narodnoosvobodilnega boja, ve, kako tvegano in naporno je bilo delo vosovskih divizionarjev. Opravljali so ga samo najbolj predani, najhrabrejši, najbolj odločni mladi ljudje, prežeti z nezlomljivo vero v smotre in ideale osvobodilnega boja.

Vosovska skupina v Borštu, v kateri so poleg Stanka bili še Darko, takratni komandant tržiškega bataljona varnostnikov, Lisjak in Žitomir, si ni delala iluzij, ko jo je napadla hitlerjevska drhal. Vedeli so, da bo to boj brez milosti na eni in drugi strani, da ne bo predaje ne ujetnikov, da bodo samo mrtvi. Na tak boj so se pripravili.

Vsi so bili še zelo mladi, vsi štirje so še mnogo pričakovali od življenja, obenem so vsi bili tudi zaverovani v čas, ki je

Naša skupnost potrebuje značajno in borbena maldino

(Nadaljevanje s 7. strani)

prihajal, v čas, ko na svetu ne bo več morije, ko bodo ljudje živeli v složnem miru in delu, v ustvarjajočem veselju, ko bodo mladim poverjene velike naloge, ki jih bodo z navdušenjem reševali zase in za bodoča pokolenja. Na ta čas so, pravtako kot vsi, težko čakali, ker je bil boj vse bolj utrudljiv in krut. Zato so o njem venomer razmišljali, naj bo ko so šli skozi najbolj krvave bitke ali ko lačni niso imeli kaj dati v usta, naj bo ko so prezebovali sredi zasneženih gozdov ali namesto spanja bdeli na prostem pod nalivi dežja.

Tistega 10. januarja leta 1945, ko so se obrisi bližajoče svobode že jasno črtali na obzorju, so se nenadoma vsi štirje znašli pred najtežjim izpitom svojega življenja.

Rok za predajo niso dvignili, za nič na svetu ne bi osovraženih fašistov prosili milosti. Raje so vsi štirje dali slovo mladosti, svojim svetlim načrtom za bodočnost, svojemu življenju, ki so ga komaj začeli živeti. Postavlja se vprašanje: Kdo je tem mladim, preprostim fantom vcepil tako visoko razvit čut družbene odgovornosti? Kdo jim je posredoval tako zrelo moralno trdnost in politično zavest? ! Kdo izpolnil s tako čistimi ideali? ! Kdo je mladega Stanka Grudna naučil, da je vedel, kdaj je prišel njegov čas, ko bo treba umreti, da bi se ne predal sovražniku? !

Odgovor na ta vprašanja dobimo v duhovni in moralni podobi ljudstva, iz katerega je mladi Stanko izšel in iz katerega so izšli njegovi tovariši. Podobi, katero je temu ljudstvu oblikoval njegov stoletni zgodovinski boj za obstanek. V njem se nam razkriva vsa dramatična in

tragična resnica o tem, kako je slovenski človek v teh krajih od pamtveka bil objekt najbolj brutalne ekonomske eksploatacije, političnega nasilja in kulturnega zapostavljanja. S čimer so, jasno, bili ustvarjeni vsi pogoji njegovega nadaljnega nezadržnega umiranja v nepretrganem raznarodovalnem procesu.

In tako si prav zares ni težko zamisliti, da bi takrat v domala popolnoma s slovenskim življenjem naseljenih naših vaseh, ki sta jim slovenski kmet in delavec določala narodnostno, socialno in ekonomsko podobo, ob nacionalnem in splošnem razrednem pritisku od strani vseh mogočih tujih reakcionarnih političnih sistemov že zelo zgodaj ne prišlo do odkritih znakov odpora.

V boju, ki so ga bili naši ljudje začeli za svoj goli obstanek, so uporabili vse oblike in orodja boja, kar so jih imeli na voljo, da bi ta boj bil čim bolj uspešen. Šola, kultura in prosveta so v njem imele nenadomestljivo vlogo. Utrjevale so v ljudeh narodno zavest, ohranjale jezik, zbujaile upanja v boljši, pravičnejši svet, ki mora priti. In ko je fašistični minister za šolstvo in prosveto, Gentile, s svojo zloglasno reformo izrinil iz šole še zadnje sledi slovenskega pouka, so slovenski starši doma, kakor so vedeli in mogli, učili svoje otroke materinega jezika, jih vzgajali, da ga vedno morajo spoštovati in se ga nikdar nikjer ne sramovati.

Znano je, da se je fašistični pritisk proti delovnim ljudem sploh, proti slovenskim delovnim ljudem pa še posebej, večal od leta do leta. Najbolj ga je občutila mladina, ki že po naravi težko prenaša vsakršno nasilje in krivico. In tako je to težko prenašal tudi mladi Stanko Gruden, sin zavednega slovenskega delavca, ki je svojim otrokom že od mladosti vcepil v zavest dolžnost, da se v življenju nikdar ne smejo izneveriti svoji narodni in delavski pripadnosti.

Na Tržaškem so se prvi aktivisti OF pojavili že 1.1941. Vanjo so se takoj vključili najbolj zavedni in razgledani posamezniki v Trstu in okolici. Stanko Gruden je takrat bil še otrok. Toda brž ko je čez kako leto porastel, se ni več pomišljal, odločil se je in odšel med partizanske borbe. Tu je ostal do svoje junaške smrti.

Ko danes na tej svečanosti poimenovanja osnovne šole v Šempolaju po Stanku Grudnu zapisujemo na njeno pročelje njegovo svetlo ime, mu obenem s tem tudi postavljamo trajen in živ spomenik. Živ predvsem zaradi tega, ker se v njej

vzgajajo in se bodo tudi vnaprej vzgajali mladi rodovi slovenskih otrok v ljubezni do svojega naroda in jezika v Prešernovem duhu solidarne strpnosti, medsebojnega spoštovanja in koristnega sodelovanja med tu živečima narodoma, v demokratičnih, protifašističnih idealih narodno-osvobodilnega boja, v katerem je mladi Stanko Gruden-Strela skupno z Darkom, Lisjakom in Žitomirom za vse to že pred davnimi leti v poslednji bitki v Borštu daroval svoje mlado življenje.

Ciljev, za katere so padli Stanko in tovariši, še nismo dosegli. Borili se bomo zanje naprej. Zakaj zavedati se moramo med drugim, da se bomo samo z našim nadaljnjim bojem za uresničitev še neuresličenih demokratičnih, ciljev narodno-osvobodilnega protifašističnega programa obenem tudi primerno oddolžili vsem padlim, Stanku Grudnu in tisočem drugih, Slovencev in Italijanov, ki so zanje žrtvovali svoja življenja. Istočasno pa se bomo tako tudi potrdili kot zavestna človeško ponosna, razumska bitja, ki prav zaradi take svoje narave ne morejo več biti sluge nikomur.

V SPOMIN

V spomin na moža Stanka Franovič iz Škedenja daruje žena Darinka 10.000 lir za sklad DELA.

Iskrena hvala.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor, **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrebianca, 12

Kriza kapitalističnih dežel

(Nadaljevanje s 6. strani)

nadzor nad novimi. Poskušajo razširiti svoj neposredni vpliv na proizvodnjo in menjavo. Svojo dejavnost prenašajo in razširjajo k virom čim večjega dobička. Izrabljajo finančne organizacije, nestabilnost valut, inflacijo, špekulacijo, neenakosti menjave. V svojem okrilju zbirajo najpomembnejše dejavnosti in poskušajo vsiliti tehnološke postopke, ki ustrezajo njihovim ciljem, s tem pa si podrejšo stranske izdelke, ki jih prepuščajo drugim. Na nekaterih področjih poskušajo organizirati – pod svojim vodstvom in v svojo korist – integracijo nacionalnega gospodarstva. Četudi nikakor ne prinašajo pozitivne rešitve velikih svetovnih problemov, imajo ti poskusi reševanja sedanje krize v skladu s potrebami kapitala podoben pomen, kot so ga imele imperialistične vojne. Ljudstvo razvitih dežel silijo v omejevanje in brezposelnost, ljudstvo v deželah v razvoju pa čezmerno izkoriščajo, razsipavajo bogate naravne vire in uničujejo življenjsko okolje; kot še nikoli prej centralizirajo sile in odgovornosti, razkra-

jajo nacionalne proizvodne mehanizme, suverenost ter navezadnje tudi narode same. »Razširjenost v svetu«, o kateri govorijo voditelji kapitalističnega sveta, ne bo dosegla nič drugega kot to, da bo iz sveta naredila uniformirano, tipizirano, razčlovečeno celoto, ki ji bodo vladali najmočnejši.

V okviru te strategije voditelji kapitalističnih sil v različnih oblikah množijo politični pritisk in vmešavanje, da bi tako zajezili boje narodov za demokracijo, za socializem. Ne ne da bi se zmenili za človekove pravice – čeprav zlagano trdijo, da so njihovi zagovorniki – brez oklevanja podpirajo ali organizirajo pokole narodov ter s tem pomagajo obdržati na oblasti diktatorske režime, kot so storili v Nikaragui ali Iranu. Toda spremembe v svetu, izkušnje, ki so jih narodi imeli s fašizmom, naraščanje stremljenj in demokratičnih bojev otežujejo ohranitev takih režimov, še bolj pa predlog, da bi jih narodi sprejeli kot rešitev iz krize. Zato si kapitalistične sile prizadevajo zajeziti ta stremljenja in boje v okviru svojega sistema ter doseči, da bi se končali z navadno prilagoditvijo, saj bi s tem obvarovali izvajanje svoje politike.

(Iz resolucije francoskih komunistov)